

145 ani de la proclamarea Independenței României

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Meșină
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

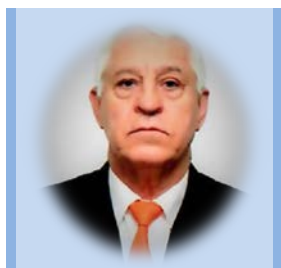
Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889

ISSN-L 2734 -688

Alexandru Ioan Cuza – Primul Domn al României Moderne

Prof. Col. r. Ioan Grădinaru¹

Conștiința poporului român despre unitatea sa etnică e străveche, dar problema revendicărilor românești, atât în ce privește Unirea, cât și reformele democratice, s-a pus, pe plan internațional, cu toată acuitatea după războiul Crimeii, izbucnit în anul 1853. Tratatul de pace s-a semnat la Paris, la 30 martie 1856, prin care s-a înlăturat protectoratul rusesc asupra Principatelor Române, ele rămânând numai sub suzeranitatea otomană și având garanția marilor puteri europene. S-a hotărât convocarea în fiecare principat câte un Divan ad-hoc (pentru aceasta) reprezentând toate clasele societății. În anul 1857 marile puteri au trimis în țările române comisari însărcinați să supravegheze operațiunile electorale în legătură cu divanurile ad-hoc și să anunțe apoi reprezentanților guvernelor lor, întruniți în Conferință la Paris, dorințele acestor divanuri. Românii au hotărât: Unirea Principatelor într-un singur stat cu numele ROMÂNIA; respectarea autonomiei lor, conform Capitulațiilor încheiate cu Înalta Poartă; prinț străin, cu moștenirea tronului, ales dintr-o familie domnitoare ale Europei și ai cărui moștenitor să fie crescuți în religia țării; neutralitatea; puterea legiuitoare încredințată unei Obștești Adunări (parlament) în care să fie reprezentate toate interesele nației. Toate aceste prevederi sub garanția colectivă a Puterilor care au subscris Tratatului de la Paris.

Conferința de la Paris din aprilie-august 1858 a stabilit viitorul statul al Principatelor din punct de vedere politic, social și administrativ. S-a hotărât că românii vor prea mult, textul Convenției care a fost semnat de marile puteri stabilea: cele două țări să poarte numele de Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești; ele rămân sub suzeranitatea Porții și sub garanția colectivă a marilor puteri; va exista o Comisie Centrală cu sediul la Focșani, care va pregăti legile; armatele vor primi o organizare identică; fiecare țară va avea domnul ei până la alegerea domnului fiecare țară va fi condusă de trei caimacami, la București și la Iași va exista câte un guvern și câte un parlament, toți cetățenii vor fi egali în fața legilor, relațiile dintre proprietari și țărani urmează a se revizui. Prin această Convenție, din anul 1858, care devine noua CONSTITUȚIE a țărilor noastre, Regulamentul organic încetează de a mai exista ca legiuire

¹ Articol apărut în Revista Luceafărul (www.luceafarul.net) 23 ian. 2022

145 ani de la proclamarea Independenței României

2

fundamentală. Trebuie remarcat faptul că reprezentanții celor șapte Mari Puteri: Anglia, Franța, Prusia, Austria, Rusia, Turcia și Italia, nu au precizat, nu au explicat clar, ca domnul ales în Țările Române să nu fie una și aceeași persoană. Prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza nu s-a încălcat textul Convenției de la Paris. Dubla alegere a fost un curaj excepțional a unei elite intelectuale și politice de excepție, a poporului român.

Alexandru Ioan Cuza s-a născut la 20 martie 1820, la Bârlad, județul Vaslui. A fost fiul postelnicului Ioan Cuza, primii ani de școală i-a petrecut la un pension francez din Iași unde a fost coleg cu Alecsandri și Kogălniceanu, nu știa franceză, nu avea succes. În anul 1837 intră, ca atâția tineri din acea vreme în armată, cu gradul de cadet. În 1840 și dă demisia. Motivele acestei demisii nu sunt cunoscute. Îl găsim membru al judecătoriei ținutului Covurlui, între timp la 30 aprilie 1844 s-a căsătorit cu Elena Rosetti, fiica postelnicului Iordache. Frații Elenei, Theodor și Dimitrie Rosetti au avut funcții importante pe timpul domniei lui Cuza. În anul 1845 a obținut la

Paris licență în litere, după care s-a înscris la facultatea de drept și la Societatea economiștilor din același oraș. Alexandru Ioan Cuza a participat activ la mișcarea revoluționară de la 1848 din Moldova și la lupta pentru unirea Principatelor. Este arestat alături de alți fruntași ai mișcării revoluționare și expulzat din țară. După revenirea la Iași, este angajat în armată în martie 1857, unde obține gradul de sublocotenent. Crezând că-l poate atrage de partea lui caimacamul Nicolae Vogoride, antiunionist, îl avansează în numai 45 de zile la gradul de maior. În anul 1858 a fost înaintat la gradul de colonel, avea 38 ani. Este cea mai spectaculoasă avansare cunoscută în istoria armatei române moderne, dar faptele și acțiunile ulterioare au demonstrat că a meritat pe deplin această avansare în grad. În anumite perioade a fost pârcălab la Galați, ministru de interne al Moldovei, președinte al Judecătoriei Covurlui, iar în 1859 era comandatul armatei (locțiitor de hatman). Cuza nu s-a îmbogățit după funcțiile pe care le-a deținut, s-a remarcat printr-un respect desăvârșit al legii, printr-o cinste exemplară și totodată printr-o adâncă înțelegere față de țărănime. Există o melodie populară care spune că „*ai bani ai și dușmani*”, Cuza nu avea dușmani era un mare diplomat, nu era invidiat de nimeni, nu avea pentru ce, prin comportamentul său nu deranja pe nimeni, nu dorea puterea ca mulți alții, când a fost ales domn al Moldovei era la teatru, era neutru și dezinteresat.

În Adunarea Electivă de la Iași din 5 ianuarie 1859 propunerile pentru domn al Moldovei cădeau una după alta, au fost refuzați Kogălniceanu, Alecsandri, Costache Negri, Mihai și Grigore Sturdza, etc. Mihail Kogălniceanu, cel mai puternic susținător al acestui mare eveniment istoric era dezamăgit și supărat de ce se întâmpla, era pentru prima dată în istoria Moldovei când se oferea șansa ca domnitorul să fie ales în mod democratic. Într-un asemenea moment colonelul Neculai Pisoschi propune ca domn al Moldovei pe Alexandru Ioan Cuza. S-a făcut liniște, nimeni nu a avut nimic de obiectat, nu l-a contestat

145 ani de la proclamarea Independenței României

3

nimeni, fiind ales în unanimitate de voturi. La 24 ianuarie 1859 după o luptă grea cu majoritatea conservatoare, partida națională din Țara Românească cu ajutorul mulțimii adunate în Dealul Mitropoliei, aproximativ 40.000 de oameni, a impus alegerea și la București a domnului Moldovei, Alexandru Ioan Cuza, eveniment prin care s-a săvârșit UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE, s-a produs miracolul UNIRII iar Cuza a fost la înălțimea acestui miracol.

Alexandru Ioan Cuza a fost omul providențial, trimis de Dumnezeu, excepțional, de o înțelepciune supremă, omul potrivit la locul potrivit, a făcut parte dintr-o generație strălucită, iar transformarea din el a fost extraordinară, a fost un român întotdeauna cu țara și pentru țară, a știut să-și apropie oamenii de excepție, cu studii în străinătate care au cunoscut realitatea din acele țări, iar pe timpul domniei au contribuit la înfăptuirea marilor reforme democratice.

A fost fondatorul României moderne, militar de carieră, subestimat de negativiști a făcut dovada unor calități de necontestat. A fost un bun conducător, un politician echilibrat, un diplomat desăvârșit, un vizionar fără egal și artizanul unor realizări de prestigiu, într-un stat tânăr, format din două principate pe care predecesorii le-au lăsat în izbeliște.

Măsurile imediate pe care le-a luat în scopul modernizării țării au fost multe și diversificate. S-a urmărit dotarea noului stat unit cu instituții corespunzătoare s-au creat instituții de cultură generală și de învățământ. La 12 noiembrie 1859 a înființat Statul Major al Armatei, în competența căruia intra Secția a doua, adică primul serviciu de informații militare, condus de sublocotenentul Gheorghe Slănceanu. În anul 1860 a înființat Universitatea de la Iași, a încheiat convenții diplomatice cu diferite state, trimițând reprezentanții ai României la Paris, Londra, Viena, Berlin, Istanbul, etc.

Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza a reprezentat o depășire clară a convenției de la Paris din 1858, imediat prin intense demersuri diplomatice s-a reușit ca și Austria și Turcia, care se opuneau vehement, să recunoască în august 1860, dubla alegere din țările române. S-au unificat poșta, cursul monetar, s-a centralizat administrația telegrafului și s-a contopit serviciile de vamă. În domeniul justiției s-au format Comisia Centrală și Curtea de Casație, instituții prevăzute de Convenție.

Pentru a se face cunoscut și a strânge legăturile domnul a efectuat personal o vizită în Turcia în septembrie 1860. La sfârșitul anului 1861, Poarta, emite firmanul prin care s-a recunoscut Unirea administrativă și legislativă Principatelor, cu garanția marilor puteri, însă numai pe timpul domniei lui Cuza. Pe 11 decembrie 1861, Alexandru Ioan Cuza emite „Proclamația Unirii” unde se exclamă: „*Unirea este îndeplinită, alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie*”. La 22 ianuarie 1862 se formează primul guvern unic, sub conducerea conservatorului, Barbu Catargiu, iar la 24 ianuarie 1862 se deschid lucrările primei Adunări Legislative Unire, Bucureștiul fiind desemnat capitala întregii țări, s-a adoptat oficial numele de ROMÂNIA.

În acest context, în anul 1863, a putut fi adoptată **legea secularizării averilor mănăstirești** închinată prin care averile anumitor biserici și mănăstiri au trecut în proprietatea statului, astfel venitul unui sfert din suprafața țării, teren agricol și forestier, nu a mai trecut peste hotare, servind interese străine.

Ierarhii greci au solicitat despăgubiri, indemnizații pentru bunurile secularizate. Tânărul Stat Român a fost în pragul unei invazii militare din partea Austriei, Turciei și Rusia, în același timp Franța, Italia și Prusia au considerat problema mănăstirilor închinată Patriarhiei de Ierusalim, cu aprobarea lui Cuza, a fost destituit și trimis în judecată pentru nesupunere la legile țării, a tipărit o circulară prin care invita arendașii moșilor mănăstirilor să plătească arenda cuvenită episcopiei.

În noiembrie 1863 conducerea guvernului a fost preluată de Mihail Kogălniceanu care a adus din nou în dezbatere **reforma agrară**, care a provocat o criză politică și constituțională fără precedent. A urmat lovitura de stat din 2 mai 1864 când deputații au fost evacuați din sală de un detașament militar și

145 ani de la proclamarea Independenței României

4

Adunarea legiuitoare dizolvată. Această lovitură a sporit puterea domnului și totodată a înlăturat monopolul politic al conservatorilor în adunare.

Prin legea rurală din august 1864 peste 400.000 de familii de țărani clăcași au fost împrăștiți cu loturi de teren agricol, iar aproape alți 60.000 săteni sau primit loturi de casă și grădină. Țăranii au fost împărțiți în frunțași, mijlocași și pălmași și au primit pământ prin despăgubire. Pământul trebuia plătit în 15 ani și nu putea fi înstrăinat timp de 30 de ani. Prin statutul de proprietari, țăranii deveneau contribuabili la bugetul de stat care a crescut considerabil. Această lege a satisfăcut în parte dorința de pământ a țăranilor, a desființat servituțile și relațiile federale, dând un impuls însemnat dezvoltării capitalismului. Ea a reprezentat unul din cele mai însemnate evenimente din istoria României din secolul a XIX-lea.

După realizarea UNIRII, domnitorul Alexandru Ioan Cuza și colaboratorul său cel a-mi apropia, Mihail Kogălniceanu, primul ministru al României au inițiat și alte importante reforme interne care au fixat un cadru modern de dezvoltare a țării.

La 10 mai 1864, Cuza a supus unui plebiscit un nou proiect de Constituție, intitulat sugestiv **Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris** și o nouă **lege electorală**, **ambele fiind aprobate** prin vot covârșitor. Prin STATUT, domnul își arogă largi prerogative legislative și executive, având drept de veto, de inițiativă legislativă și de a numi unii membrii din Senat și Președintele Adunării. Prin această lege, numită și Statutul lui Cuza, parlamentul devine bicameral, Senatul și Adunarea Deputaților și se formează Consiliul de Stat, care elaborează proiecte de legi pe baza inițiativelor domnului.

Domnitorul a ales acest titlu, pentru legea fundamentală a țării, ca să nu deranjeze interesele puterilor garante, în realitate Statutul modifica total sensul Convenției de la Paris din 7 august 1858. **LEGEA ELECTORALĂ** scădea censul (mărimea impozitului necesar spre a fi alegător și eligibil) și sporea considerabil numărul alegătorilor, împărțiți în alegători direcți și alegători primari (votau prin delegați). În anul 1864 Turcia recunoștea Statutul și legea electorală.

Având controlul absolut al puterii politice, Cuza și-a asumat opera de modernizare a statului în spirit liberal. În anul 1864 au fost promulgate legile privind organizarea administrației. Prin **legea comunală**, satele formau comunele, mai multe comune formau o plasă, iar mai multe plăși formau un județ. Administrația județelor și comunelor se făcea de consilii alese, județul era condus de prefect, plasa de subprefect, iar comuna de un primar. Prin **legea justiției** din anul 1864, au luat ființă Judecătoria de plasă, Tribunalele județene, Curțile de Apel, Curțile de jurați și Curtea de Casație. Adoptarea **Codurilor penal, civil și comercial** (la bază coduri similare străine, adoptate la realitățile românești) ce au intrat în vigoare în anul 1865, a însemnat modernizarea sistemului judiciar.

În domeniul învățământului, rețeaua școlară a fost extinsă, au luat ființă noi instituții precum Universitatea din București, Școala Națională de Medicină Veterinară și cea de Arte Frumoase, condusă de Theodor Aman.

Legea asupra instrucțiunii (decembrie 1864) a introdus unele modificări la **Legea instrucțiunii** publice din martie 1864, inamovibili rămân doar profesorii universitari. S-au stabilit trei grade de învățământ: primar, secundar și superior, cel primar era obligatoriu și gratuit. A fost cea mai dezbătută lege și a fost în funcțiune timp de 34 ani, a fost legea cu cea mai mare durată din istoria noastră modernă.

Reforma fiscală a fost materializată prin instituirea impozitului personal și a contribuției pentru drumuri, România a fost dotată cu un sistem fiscal modern. În septembrie 1864 a fost adoptată **Legea** care dădea dreptul străinilor să posede bunuri rurale, moșii în România, ea prevedea două excepții: pe musulmani și pe evrei. Se urmărea atragerea capitalului străin, dar prin excluderea evreilor a însemnat a avea împotriva noastră finanța europeană.

Alte legi decretate, după ce au trecut în prealabil, prin Consiliul de Stat, au fost: legea privind reorganizarea curții de Casație, legea pentru introducerea taxei de export, legea introducerii sistemului de măsuri și greutate și metrice, legea Camerelor de Comerț, legea înființării Școlii de poduri și șosele,

145 ani de la proclamarea Independenței României

predecesora Politehnicii din București, s-a înființat Curtea de Conturi care verifica societățile statului, legea contabilității, legea consiliilor județene, legea cumulului de funcții publice, legea monopolului, legea pensiilor atât pentru funcționarii civili cât și pentru gradele militare inferioare.

Pentru organizarea și dezvoltarea armatei, Cuza a făcut apel la specialiști francezi, doctorul Carol Davila a fost trimis la Paris. Pe lângă bursierii militari elevi au fost trimiși la specializare ofițeri care făceau stagiul în diferite garnizoane din Franța: Toulon, Școala din Metz și Saint-Cyr. Domnitorul se interesa de aproape de studenții din străinătate. El a hotărât ca celor care se distingeau la învățătură, să li se dea în dar un număr de cărți legate și prevăzute cu inițialele și emblema sa. Școala Națională de Medicină și Farmacie din România, sub conducerea energică și pricepută a medicului militar inspector general Carol Davila și-a câștigat faima nu numai în țară, dar și în afara ei. Școlii de agricultură de la Pantilimon i s-a dat o nouă organizare, s-au înființat Școala de silvicultură de la Târgul Neamțului, două școli comerciale la București și la Galați. În anul 1863 s-a înființat Școala superioară de științe, transformată în 1864 în Facultatea de științe.

În ce privește agricultura, Cuza întocmai ca toate spiritele luminate ale vremii, a fost pentru introducerea mașinilor agricole, astfel cumpără pentru moșia de la Ruginoasa, în 1863, o locomotivă și o batoză de treierat, a sprijinit înființarea de industriei noi, potrivit ideilor vremii era partizanul industriei private: fabrica de lumânări și săpun de la Galați, fabrici de zahăr din sfeclă de la Săscut și Chitila, a acordat atenție mijloacelor de comunicații: drumuri, șosele, canale și căi ferate (București-Giurgiu).

O dezvoltare remarcabilă a avut rețeaua de telegraf, în 1859 erau numai 12 stații, în 1863 erau 46, iar lungimea liniilor fir era de 2879 km. Cuza s-a interesat de aproape de administrația țării, voia să fie bine informat, prin rapoarte trimise direct de șefii instituțiilor, uneori cerceta personal și pe neașteptate aceste instituții, tradiția populară știe de felul cum, îmbrăcat în haine străine, cutreiera piețele și târgurile pentru a-și da seama, la fața locului de starea adevărată a lucrurilor (ocaua lui Cuza). Una din realizările de seamă ale domniei lui în domeniul științei a fost Harta Țării Românești tipărită la București în 1864. Domnitorul Cuza a prețuit literatura și slujitorii ei, având legături strânse cu V. Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, poetul Grigore Alexandrescu, Nicolae Filimon, Cezar Boliac, Bogdan Petriceicu Hașdeu, etc. Nici arta nu-i era indiferentă lui Cuza, era un admirator și susținător permanent al marelui actor, Matei Millo de la Teatru Național.

Cuza a fost de la începutul domniei preocupat de soarta românilor de peste Carpați și a căutat să-i sprijine în tot felul. Simion Bărnuțiu a fost numit profesor la Universitatea din Iași, Gheorghe Barițiu a fost numit inspector general al școlilor din Moldova, Al. Papiu-Ilarion i s-a încredințat postul de procuror general la Curtea de Casație, în octombrie 1863 el devine Ministru de Justiție în guvernul prezidat de Mihail Kogălniceanu.

Analizând suita de evenimente, unele cu caracter realmente revoluționar, se poate spune că sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza au fost puse bazele satului român modern. Practic, nu a existat domeniu de activitate economică, social-politică, culturală, administrativă sau militară din țară, în care Cuza să nu fi adus îmbunătățiri și înnoiri organizatorice pe baza noilor cerințe ale epocii moderne. Cuza ca domn al României moderne trebuie să fie pildă, exemplu. Suveranul a fost întotdeauna integru și pătruns de cel mai mare patriotism, omul a avut slăbiciuni inerente sărmanei noastre naturi umane.

O parte din măsurile, reformele înfăptuite de domnitorul Cuza au nemulțumit moșierimea, ducând la apariția primelor forme ale conspirației S-au manifestat din umbră două mari rețele ale protestatarilor. Mișcarea separatistă care dorea anularea Unirii și revenirea la vechile privilegii și rețeaua complotiștilor care avea ca scop să-l determine pe Cuza să abdice și să-l expedieze în exil. În acest scop a luat naștere „coalitia monstruoasă”, adică înțelegerea dintre dreapta conservatoare, formată din moșieri și stânga radicală, grupând pe liberalii conduși de Ion C. Brăteanu și C.A. Rosetti. În mesajul adresat parlamentului în decembrie 1865, Cuza exprimă că nu va împiedica realizarea dorinței

145 ani de la proclamarea Independenței României

exprimate de divanurile ad-hoc, adică principe străin pe tronul României, spunând că a socotit tronul ca „un depozit sacru”, deci că e gata să renunțe la el.

La baza acestei declarații a stat patriotismul său, care-i determinase toate marile acțiuni de până atunci, dar și motive secundare, probabil starea de sănătate (suferea de astmă și tulburări ale ficatului) și oboseală: șapte ani a luptat necontenit nu numai împotriva conservatorilor, boierii moșieri egoiști și îndărătnici, dar și împotriva radicalilor care flămânzi de putere împingeau la schimbări rapide.

În luna noiembrie 1866 acțiunea complotiștilor s-a intensificat, ziarul clandestin și incendiar „Clopotul” îndemna la asasinat și revoltă. Cu toate că a fost informat în seara zilei de 10 februarie 1866 de către Cezar Boliac de existența complotului și iminența unui atac asupra palatului nu a cercetat mai amănunțit situația și să ia alte măsuri, a dat numai ordin să se dubleze garda palatului, nu știa că însăși garda era câștigată de adversari. În noapte de 11 februarie 1866 un grup de ofițeri și de civili intră în clădire, ajung la ușa încăperii în care dormea Cuza, o forțează și pătrund înăuntru. Cuza nu se opune, deși avea pistoalele la îndemână și când grupul de ofițeri, cu revolverele în mâini, îi cer să abdice și-i prezintă decretul respectiv, el îl iscălește, pe spatele unuia din complotiști. Acest decret avea următorul cuprins: „Noi Alexandru Ioan I conform dorinței națiunii, depun astăzi 11 februarie 1866 cârma guvernului în mâna unei locotenențe domnești și a ministerului ales de popor”. La 13 februarie 1866 Cuza care fusese, între timp strămutat la Cotroceni, pleacă în exil escortat de un detașament militar, el străbate în trăsura drumul până la graniță, de unde apoi se îndreaptă spre Brașov. În momentul când a plecat de la Cotroceni, tot noapte, era de față locotenența domnească și întreg guvernul, Cuza a găsit în patriotismul său, puterea de a face următoarea urare: „Să dea Dumnezeu să-i meargă țării mai bine fără mine decât cu mine” și a încheiat prin cuvintele: „Să trăiască România”.

De la Brașov Cuza ajunge la Viena, apoi la Paris, apoi răpus de boală se mută la Florența. Aflând despre un renumit specialist se deplasează în Heidelberg, Germania. Va fi prea târziu, Alexandru Ioan Cuza moare pe 15 mai 1873, la vârsta de 53 de ani. Este înmormântat inițial la Biserica Domnească de lângă Palatul de la Ruginoasa, conform dorinței sale, iar după al doilea război mondial, osemintele sale au fost mutate la Biserica Trei Ierarhi, din Iași.

Judecata asupra vieții și operei lui Cuza Vodă se poate face astăzi fără ură și fără părtinire. A pierit ura celor loviți de marile reforme din timpul domniei lui, s-au potolit patimile; nu e nevoie nici de părtinire, căci fapte vorbele de la sine și-i proclamă meritul, Principele Cuza va avea întotdeauna o pagină strălucitoare în istoria țării sale, numele lui va rămâne înscris cu literă de aur în cartea istoriei poporului român alături de numele marilor voievozi și domni ai lui. **SPERANȚA, UNITATEA ROMÂNI. TRĂIASCĂ ROMÂNIA MARE!**